

УДК 94(477.42)«1940/1990»:378.4
DOI <https://doi.org/10.35433/history.112065>

Кравчук Світлана,
аспірантка кафедри історії України,
Житомирський державний
університет імені Івана Франка
svetik483@gmail.com

ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ ЖИТОМИРСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. І. ФРАНКА У РАДЯНСЬКУ ДОБУ

Анотація

*Метою роботи є дослідження питання повсякденного життя студентів Житомирського державного університету ім. І. Франка у радянський період від 40-х до початку 90-х рр. **Методологія** наукового дослідження включає в себе як загальнонаукові, так і спеціально історичні методи, серед яких перш за все, метод усної історії та історії повсякдення. **Наукова новизна** роботи полягає у тому, що питання повсякденного життя студентів Житомирського державного університету ім. І. Франка не було об'єктом спеціального дослідження, а лише фрагментарно розглядалось у загальних наукових працях, присвячених історії цього навчального закладу. Тому авторка пропонує розширити базу досліджень у цьому напрямку, у тому числі і за рахунок особисто записаних свідчень. У результаті проведеного дослідження, авторка приходять до **висновків**, що повсякденне життя студентства Житомирського державного університету ім. І. Франка відображало соціально-економічні та культурні особливості різних десятиліть радянського періоду. Позитивні спогади та насиченість життя студентства пов'язуються не стільки з навчанням, як із включенням до так званої «культурно-масової» роботи, залученням студентства до сількогосподарських та інших робіт у сфері промисловості, значною кількістю педагогічних практик, специфікою щоденного побуту у гуртожитках. Проблеми економічного характеру сприймалися як тимчасові, політичні аспекти та загальна атмосфера, з нею пов'язана, у переважної більшості колишніх студентів не посідає у спогадах помітного місця.*

Ключові слова: Житомирський державний університет ім. І. Франка, інститут, студент, повсякдення, практика, гуртожиток, художня самодіяльність, дозвілля.

Постановка проблеми. Навчання – процес складний та багатогранний, на нього впливають не лише організація та впровадження академічних дисциплін, а й багато супутніх чинників. Серед них важливе місце займає організація дозвілля, а також позааудиторної роботи студентів. Вони, значною мірою, визначають настрої та формують атмосферу в колективі. Завдяки аналізу повсякденного життя студентства різних періодів та навчальних закладів, зокрема Житомирського державного університету ім. І. Франка, можна зрозуміти настрої здобувачів освіти, їх побут та захоплення. Серед основних джерел такої інформації – спогади очевидців того часу, передусім ювілейна збірка усно-історичних свідчень «Житомирський державний університет імені Івана Франка у спогадах викладачів (1940–1990-ті рр.)», яка присвячена 100-річчю університету (Житомирський державний університет..., 2019).

В історіографії повсякденне життя студентів Житомирського державного університету ім. І. Франка ще не виступало предметом спеціального наукового дослідження. Здебільшого, воно епізодично характеризувалося у колективних наукових монографіях, присвячених 80-річчю (Житомирський державний педагогічний університет імені Івана Франка, 1999), 85-річчю (Ювілейна книга: Житомирському державному університету імені Івана Франка – 85 років: історичний нарис, 2004), 90-річчю (Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2009) та 100-річчю (Житомирський державний університет імені Івана Франка. 100 років. (2019)) навчального закладу. Частково повсякдення студентів житомирського педагогічного закладу вищої освіти міжвоєнного періоду, зокрема в контексті навчальної практики, висвітлюється в дослідженні Олександра Комарніцького та Людмили Комарніцької (Комарніцький, Комарніцька, 2022).

Метою статті є розгляд повсякденного життя студентів Житомирського державного університету ім. І. Франка у різні періоди функціонування навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Житомирський державний університет ім. І. Франка є одним з найстаріших закладів вищої освіти регіону, маючи широку відомість не лише в області, а й далеко за її межами. Для багатьох студентів у різні роки сам факт навчання у великому місті, тим більше – у педагогічному інституті

(університеті), здавався престижним. Але умови вступу не були легкими. Навіть у повоєнний час потрібно було здати декілька екзаменів на високий бал та пройти ретельний відбір, аби потрапити навчатись до інституту (Житомирський державний університет... 2019, с. 161). У попередні роки ті, хто закінчував школу з відзнакою (золотою медаллю), мали спрощену процедуру вступу: здавали лише один екзамен з профільного предмету (Спогади. Осауленко Л., 2023).

Мала місце конкуренція між студентами у навчальному процесі, а тому навіть під час навчання потрібно було демонструвати високі показники академічної успішності, адже це впливало на отримання стипендії. За словами Андрія Вискушенка (мова про початок 1970-х рр.): *«В принципі, вступити було важко. Був великий конкурс і на той час цікаво було те, що були кандидати, їх зараховували на пів року навчання, й ми всі старалися вчитись, тому що знали, що нам “дихають у спину” троє кандидатів, які зайняли би наші місця. Тому ми вчилися, як кажуть, не покладаючи рук. <...> Я пам’ятаю, перший раз я пішов у кіно, тоді коли склав перший іспит, тобто, десь пів року я нікуди не ходив, весь час доводилося вчитись і вчитись. Це не тільки мене стосувалося, а стосувалося всіх моїх одногрупників і однокурсників»* (Житомирський державний університет..., 2019, с. 115).

Атмосфера у студентському колективі завжди панувала доброзичлива, дружня, існувала взаємопідтримка та повага до викладачів. Колишня випускниця біологічного факультету, нині – ректор Житомирського державного університету ім. І. Франка, Галина Киричук зазначає, що заклад вперше поставав перед студентами як: *«Храм науки, такий академічний, який викликав захоплення. Викликав напевно, я навіть скажу, повагу, і ми, як ті маленькі пташенята, зазирали кожному викладачеві в рот, намагаючись вловити фактично кожне слово. Була своя специфіка, яка ускладнювала життя студентів, але водночас робила його різноманітнішим. Не було комп’ютерів, Інтернету, ксероксів. Всі конспекти необхідно було робити від руки. Інструкції до лабораторних переписувати. Інформацію дуже важко було шукати. Потрібно було знаходитись тривалий час у бібліотеці. Не було й масового доступу до книг. І тому, все що ми отримували, ми*

дуже цінували» (Житомирський державний університет..., 2019, с. 18).

Відтак, значний період часу студенти проводили у бібліотеках, адже доступ до потрібної фахової та професійної літератури був лише там. Перші курси студенти працювали особливо посилено, що зумовлено університетськими вимогами підготовки до занять, відмінними від шкільних.

Оскільки більшість молоді була із сільської місцевості або із сусідніх міст, спілкувались всі між собою здебільшого українською мовою, а діалекти місцевостей, звідки походили родом, використовували здебільшого поза навчальним процесом, приміром у гуртожитках. Проте у повоєнні роки та декілька десятиліть потому багато предметів викладались російською, що й вплинуло на широкий вжиток її у побуті між студентами. Важливим фактором також була приналежність до того чи іншого факультету. Наприклад, Віктор Мойсієнко зазначав, що навіть студенти, які походили зі сільської місцевості і звикли вдома спілкуватись українською мовою, навчаючись на російському відділенні філологічного факультету, у стінах університету спілкувались виключно російською мовою, аби не відрізнятись від одногрупників родом з міста.

У різні роки розмір стипендії змінювався, але загалом був достатнім для прожиття та харчування у їдальні. У повоєнні роки, як зазначає Тетяна Дідківська, стипендію студенти отримували вибірково. Все залежало від матеріального стану сім'ї та заробітку батьків, для цього приносили довідки про доходи з їх місця роботи. Звичайна стипендія у післявоєнні роки складала 22 крб (Житомирський державний університет..., 2019, с. 171).

Лідія Кліх у спогадах зазначала, що поступово ця сума змінювалась, ставала більшою і додавали по 2 крб – тому наступні курси (1959-1964рр.) студенти отримували 24-26 і 28 крб (Житомирський державний університет..., 2019, с. 219). У наступні десятиліття, у 1970-80х рр. стипендія сягала 40, 50, 60, 75 та навіть 80 крб (Житомирський державний університет..., 2019, с. 207; с.53, с.22).

У радянський період за високу успішність та активну участь у громадському житті могли призначати підвищену та навіть так звану «Ленінську» стипендію. Її розмір у різні роки варіювався: від

33 крб (у повоєнні роки) до 90–100 крб (у роки застою та перебудови) і був навіть дещо вищим від розміру середньостатистичної зарплати вчителя в школі чи асистента кафедри в інституті. Студенти здебільшого харчувались у їдальні від закладу – «Берізці». Раціон був не надто різноманітний. Приміром, за спогадами Миколи Котляра, у повоєнні роки тарілка супу з тельбухами, тарілка вінегрету та компот коштували 50 коп (Житомирський державний університет..., 2019, с. 93). Але цього було достатньо, аби вгамувати голод. Як вже зазначалось, багато студентів були із сільської місцевості, тому після поїздки додому привозили з собою чимало продуктів та готували на секціях в гуртожитках.

Окремої уваги заслуговує життя в гуртожитках. У збірнику спогадів містяться вичерпні відомості, що стосуються матеріально-технічного забезпечення студентів, зокрема щодо умов проживання в гуртожитках. Умови були звичайні, за оцінками колишніх студентів, досить комфортні. Перший час при університеті існувало два гуртожитки, а тому кількість місць була обмежена; решта студентів були вимушені винаймати житло у місцевих жителів. А ті, хто все ж бажав поселитись в гуртожитку, повинні були «себе добре показати» (Житомирський державний університет..., 2019, с. 145). Пізніше було побудовано ще один гуртожиток на вул. Польовий майдан; він був місткий та зручний для проживання.

З особливою теплотою згадує студентські роки в цьому гуртожитку колишній випускник, а згодом – професор, Віктор Мойсієнко: «<...> це була казка, пісня, любов з першої до останньої літери. Були студенти, які взагалі не їздили додому з гуртожитку, там півроку жили, і їм також неймовірно подобалось, батьки навіть приїжджали перевіряти. Гуртожиток – це прекрасно, чудові враження» (Житомирський державний університет..., 2019, с. 53).

Традиції поєднувати навчання з роботою не було. У студентів пріоритетним було навчання, тому весь вільний час присвячувався підготовці до занять та саморозвитку. Оскільки інших джерел доходу, окрім стипендії, не було, всі намагались отримати високий бал за академічну успішність, який і визначав, чи отримуватимуть вони її в подальшому. За словами колишньої випускниці фізико-

математичного факультету (а згодом – викладача) Тетяни Дідківської, у другій половині 1950-х рр. навчання було єдиним пріоритетом у студентів: *«Ні, ніхто ніколи не працював. Був культ навчання. Вважали, що навчання – це важка праця, й тому потрібно виконувати цю працю, й так вважали батьки. Вони приїздили в інститут, приходили в деканат, гуртожиток, цікавились, як їхні діти навчалися, і вони їх навчали»* (Житомирський державний університет..., 2019, с. 172). Проте були поодинокі випадки, коли студенти могли підзаробити коштів на промислових підприємствах або розвантажуючи вагони (Житомирський державний університет ..., 2019, с. 120).

Яскравою складовою студентського життя була педагогічна практика, яка завжди займала чільне місце у житті студента. Ще у міжвоєнні роки готували майбутніх викладачів до неї упродовж усього академічного року (Комарніцький, Комарніцька, 2022, с. 40). Кожен курс мав свою власну характерну особливість. Таким чином, перший рік навчання включав лише емпіричну складову, коли студенти ознайолювались зі специфікою діяльності різних закладів освіти. Вони вивчали місце, роль педагога у навчальному процесі, аналізували характерні особливості різних вікових категорій дітей (Державний архів Житомирської області, ф. Р-266, оп. 1, спр. 150, арк. 8). У 20–30-ті роки ХХ ст., коли заклад ще мав назву Волинського інституту народної освіти, практиканти виступали у ролі вчителів, які займались проведенням різного роду екскурсій для школярів та вивченням організації навчально-виховного процесу в обраних закладах освіти (Державний архів Житомирської області, ф. Р-266, оп. 1, спр. 150, арк. 8). Перед початком практики в інституті обов'язково проводили тематичні зібрання та інструктажі настановного характеру. Ефективною формою педагогічної практики була робота студентства у піонерських загонах і таборах. У радянський період вожаті, які працювали в таборах, особливу увагу приділяли так званому «політичному» вихованню.

Часто вже після педагогічної практики в таборах та школах студенти могли отримувати від дирекції, де проходили практику, пропозиції роботи, на що деякі погоджувались, а тому переводились на індивідуальний план. Успішних студентів помічали відділи освіти, тому після завершення навчання багатьом

надходили пропозиції щодо працевлаштування за направленням (переважно, у сільську місцевість). Переважна більшість випускників лишалась там працювати. Деякі студенти ще під час навчання починали наукові дослідження під керівництвом своїх викладачів, а тому повертались, якщо була можливість, працювати на кафедрі університету асистентами (вони в подальшому пов'язували своє життя з наукою та освітою). Таким чином, кожен обирав своє покликання: навчати дітей у школах або ж займатись наукою у стінах інституту.

Так звана «трудова» практика та громадські роботи в колгоспах, зафіксовані у спогадах переважної більшості респондентів, як найбільш яскраві моменти у студентському житті. Здебільшого, вона починалась з вересня і тривала до закриття збору урожаю в колгоспах (початок жовтня). Як стверджують респонденти, ця справа була добровільною і всі з радістю погоджувались. Студентів поселяли у сільській місцевості, в окремих будинках, де вони проживали на період трудової практики (Спогади. Осауленко Людмила Василівна, 2023). За це іноді отримували заробітну плату як працівники колгоспів. Проте, ці кошти часто віддавали на організаційні потреби факультету.

Часто студентів після першого курсу залучали ще до так званих студентських будівельних загонів. Там вони допомагали у будівництві інфраструктурних об'єктів: тепличних комбінатів, пожежних депо (Житомирський державний університет..., 2019, с. 74). У повоєнні роки також практикувалось відправлення студентів на освоєння цілини, де ті у сезон займались збором врожаю різних зернових та кормових культур. За спогадами випускника фізико-математичного факультету Михайла Осауленка, наприкінці 60-х – на початку 70-х рр. ХХ ст. вони мали незабутній досвід роботи у таких будівельних загонах у Казахстані, де займались будівництвом корівників, сушарок та були задіяні у різного роду сільськогосподарських роботах. Там вони перебували близько 3-х – 4-х місяців: вирушали після складання сесії і працювали до перших жовтневих морозів. За ту роботу, відповідно, вони отримували і заробітну платню як звичайні робітники (Спогади. Осауленко М., 2023).

У радянський час після другого курсу, коли студентам виповнювалось 18 років, їх записували до Добровільної народної

дружини (ДНД), яка була покликана допомагати правоохоронним органам стежити за громадським порядком. Таким чином, кожен мав виходити на чергування два-три рази на семестр. Осередок, де були залучені студенти інституту, був розташований поруч, біля перехрестя сучасних вулиць імені Довженка та Великої Бердичівської, неподалік Першої міської лікарні (Житомирський державний університет..., 2019, с. 75).

Дозвілля у студентів, за оцінками респондентів, було різноманітним та насиченим. На стипендію вони могли дозволити собі ходити в кінотеатри «Жовтень», «Україна», «Івана Франка» (рідше до місцевого драматичного театру, бо білети було дістати вкрай важко), купувати художню літературу. Студенти часто організовували насичене дозвілля з концертами художньої самодіяльності. Це дуже гуртувало їх та сприяло формуванню дружньої атмосфери на подальші роки. Велика кількість студентів допомагали у будівництві та обладнанні агробіостанції університету, де завжди вистачало роботи (Житомирський державний університет..., 2019, с. 144).

Читали студенти багато та із задоволенням. Серед літератури була як російська, що відображало час та радянські культурні орієнтири (поезія С. Єсеніна, В. Маяковського, з часом – А. Вознесенського, В. Висоцького, Б. Окуджави; романи М. Лермонтова, Л. Толстого, М. Горького, А. Чехова, М. Гоголя, І. Буніна тощо), так і зарубіжна (Г. Лорка, Г. Аполлінер, Ф. Гарсія Лорка, Т. Драйзер, Е.М. Ремарк, Е. Хемінгуей та ін.). За словами Володимира Єршова: *«Серед студентських свят для душі був щотижневий обхід книжкових магазинів, серед яких – три найважливіших. Спочатку відвідували «Військову книгу» та «Букініст» на вулиці Рад (тепер Михайлівська). «Букініст» якийсь період знаходився на початку В. Бердичівської. Потім треба було навідатися до магазину “Знання”, який благополучно функціонує й сьогодні, а там недалеко й до «Союздруку2, що був напроти кінотеатру «Україна» – прикупити музичні журнали (Житомирський державний університет..., 2019, с. 78-79).*

При інституті (університеті) була значна кількість гуртків: хоровий спів, гуртки різного наукового спрямування залежно від факультету, спортивні секції. Згодом, у 1970-х рр. з'явилися КВК та танці під сучасну іноземну музику, на кшталт гуртів «Boney M»,

«АВВА» та «The Eagles», в організації яких активно брали участь самі студенти (Житомирський державний університет..., 2019, с. 81–84).

Студенти систематично проводили вечори художньої самодіяльності, які організовувались силами кожної групи факультету (Житомирський державний університет..., 2019, с. 93). Репертуар складався із декламації поезій та виконання патріотичних пісень. Непоодиноким явищем була організація театралізованих дійств, присвячених певній тематиці. Наприклад, професор Наталія Сейко згадує участь у виставі в образі відомої математики Софії Ковалевської, яка була приурочена до «Вечору математики» на факультеті (Житомирський державний університет..., 2019, с. 37-38). Часто студенти збирались на факультеті або у їдальні «Берізка», де також відпочивали. До кожного свята група обов'язково мала приготувати виступ з окремим номером (приміром, на 8 березня, 23 лютого, Новий рік, День студента, День вчителя тощо). За спогадами Людмили Осауленко, у кінці 1960-х рр. в інституті часто проводились різноманітні танцювальні конкурси на Новорічних вогниках, організовувалися тематичні турніри та конкурси (Спогади. Осауленко Л., 2023). Організовувались також екскурсії до різних українських міст та навіть у країни Балтії, які в ті роки входили до складу СРСР. Часто такі заходи поєднували з виїзними практиками, особливо на природничому факультеті.

Окремої уваги заслуговує організація спортивного дозвілля в інституті (університеті). Здобутки були досить значними. Ще у повоєнні роки, як відзначає Тетяна Дідківська, спортом займалися дуже активно: *«Був шаховий гурток. Були лижі, змагання, їх можна було взяти напрокат, тут у дворі біля головного корпусу на цих лижах покататися. Були рушниці, був тир, от там, де майстерні в дворі, такі сараї, зараз, чи що, там був тир. І от там хлопці вчилися стріляти. Ці рушниці зберігалися тут в інституті, де кафедра інформатики, от там є такий коридорчик і кімната, й двері сюди і сюди, вони були закриті. І пам'ятаю, колись організовували змагання зі стрільби серед факультетів та ще й жінок»* (Житомирський державний університет..., 2019, с. 173–174).

При навчальному закладі у всі роки завжди існувало багато спортивних гуртків: танцювальний, легка атлетика, баскетбол, теніс, штовхання ядра тощо. Студенти були включені до складу всеукраїнських збірних та брали участь у всеукраїнських змаганнях з різних видів спорту. Особливо популярним був футбол. Відбувалися змагання, різні спартакіади (як між факультетами, студентами та викладачами, так і між університетами). Участь у спортивних заходах всіляко заохочувалась з боку керівництва (Житомирський державний університет..., 2019, с. 54). Отримані призові місця на таких заходах були гордістю закладу, а ті, хто активно брав участь у таких заходах і представляв честь свого факультету та навчального закладу, мали авторитет та повагу серед своїх одногрупників і друзів.

Висновки. Отже, повсякденне життя студентів Житомирського державного університету імені Івана Франка цілком відображало особливості підготовки педагогів у СРСР. Студентський побут та дозвілля також являло собою відображення як здобутків так і перш за все, проблем, з якими зіштовхувалися всі громадяни радянської України. Однак, для переважної більшості респондентів, роки навчання в університеті, які пов'язувались із їх юністю, закарбувалися у пам'яті як найбільш яскраві, насичені та позитивні. Традиції поєднувати навчання на стаціонарній формі навчання з роботою не було, оскільки пропуски занять загрожували відрахуванню. Однак про цей момент респонденти не згадують, наголошуючи лише на тому, що освіта завжди була в пріоритеті. Важливим елементом навчання, без сумніву, була і практика. Польова (трудова практика), як і робота у колгоспах – один з найбільш типових радянських підходів до виховання «трудової» інтелігенції. Однак у спогадах, місяці роботи «у полях», також згадуються із теплом. За свідченнями випускників закладу, такі практики сприяли згуртованості в колективі, будували доброзичливих взаємовідносин. Педагогічна ж практика готувала майбутніх вчителів до своєї професії. Залучення до громадських робіт та виконання інших, доволі специфічних, (суто радянських) функцій (як наприклад, участь у добровільних дружинах охорони правопорядку), також було складовою студентського життя.

Хоча респонденти і характеризують своє студентське життя та організацію дозвілля як «різнопланове», назвати його таким, за

сучасними мірками складно. Воно обмежувалось періодичними походами у місцеві кінотеатри, відвідування книгарень. Похід у єдиний театр міста не був частим явищем. Тому дозвілля в переважній більшості концентрувалось у стінах університету та ідальні «Берізка». Це участь у гуртках різнопланового спрямування, підготовка театралізованих дійств, тематичних вечорів, присвячені окремим подіям, танцювальних вечорів, з 80-х рр. – дискотек, спортивних змагань, тощо. Однією з причин такого активного життя студентів у стінах навчального закладу можна назвати те, що в місті бракувало місць, де можна було б провести час цікаво та змістовно.

Подяка. Висловлюємо вдячність рецензентам за конструктивні зауваження, побажання та консультації, надані під час підготовки статті до друку.

Фінансування. Авторка не отримувала фінансової підтримки для проведення дослідження й публікації цієї статті.

Джерела та література

Державний архів Житомирської області, ф. Р-266, оп. 1, спр. 150, 280 арк.

Житомирський державний педагогічний університет імені Івана Франка. (1999). Київ: Техніка. 28 с.

Житомирський державний університет імені Івана Франка у спогадах викладачів (1940–1990-ті рр.). Ювілейна збірка усно-історичних свідчень (до 100-річчя ЖДУ імені Івана Франка). (2019). Житомир: Полісся. 452 с.

Житомирський державний університет імені Івана Франка. (2009). Київ: Логос Україна. 200 с.

Житомирський державний університет імені Івана Франка. 100 років. (2019). Житомир: Полісся. 244 с.

Комарніцький, О., Комарніцька, Л. (2022). Навчальна діяльність студентів Житомирського педагогічного ЗВО у 20–30-ті рр. ХХ ст.: практики та підсумкова атестація. *Інтермарум: історія, політика, культура*. Вип. 10. С. 37–56.

Спогади. Осауленко Людмила Василівна. (2023). 1948 р. н. Особистий архів авторки.

Спогади. Осауленко Михайло Олександрович. (2023). 1948 р. н. Особистий архів авторки.

Ювілейна книга: Житомирському державному університету імені Івана Франка – 85 років: історичний нарис. (2004). Житомир: Косенко. 232 с.

References

Derzhavnyi arkhiv Zhytomyrskoi oblasti, f. R-266, op. 1, spr. 150, 280 ark.

Zhytomyrskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Ivana Franka. (1999). Kyiv: Tekhnika. 28 s.

Zhytomyrskyi derzhavnyi universytet imeni Ivana Franka u spohadakh vykladachiv (1940–1990-ti rr.). Yuvileina zbirka usno-istorychnykh svidchen (do 100-richchia ZhDU imeni Ivana Franka). (2019). Zhytomyr: Polissia. 452 s.

Zhytomyrskyi derzhavnyi universytet imeni Ivana Franka. (2009). Kyiv: Lohos Ukraina. 200 s.

Zhytomyrskyi derzhavnyi universytet imeni Ivana Franka. 100 rokov. (2019). Zhytomyr: Polissia. 244 s.

Komarnitskyi, O., Komarnitska, L. (2022). Navchalna diialnist studentiv Zhytomyrskoho pedahohichnoho ZVO u 20–30-ti rr. KhKh st.: praktyky ta pidsumkova atestatsiia. *Intermarum: istoriia, polityka, kultura*. Vyp. 10. S. 37–56.

Spohady. Osaulenko Liudmyla Vasyliyva. (2023). 1948 r. n. Osobystyi arkhiv avtorky.

Spohady. Osaulenko Mykhailo Oleksandrovykh. (2023). 1948 r. n. Osobystyi arkhiv avtorky.

Yuvileina knyha: Zhytomyrskomu derzhavnomu universytetu imeni Ivana Franka – 85 rokov: istorychnyi narys. (2004). Zhytomyr: Kosenko. 232 s.

Kravchuk S. EVERYDAY LIFE OF STUDENTS OF ZHYTOMYR IVAN FRANKO STATE UNIVERSITY DURING THE SOVEIT PERIOD

Abstract

The purpose of the study is to present the everyday life of students of Zhytomyr Ivan Franko State University in the Soviet period from 40th to early 90th years of the 20 century. The methodology of scientific research includes both general scientific and specifically historical methods, first of all oral history method and history of everyday life. The scientific novelty of the work lies in the fact that the questions of everyday life of students of the Zhytomyr Ivan Franko State University has not been studied separately yet, but only fragmentarily considered in general scientific studies devoted to the history of this educational institution. Therefore, the author suggests expanding the base of research in this direction, including personal recorded testimony. As a result, the author comes to the conclusion that the daily life of students of the Zhytomyr Ivan Franko State University represented socio-economic and cultural features of different decades of the Soviet period. Positive memories and richness of student life are associated not only with studies, but with inclusion in the so-called "cultural and mass" work, the involvement of students in agricultural and other work in the field of industry, a lot of pedagogical

practices, and the specifics of daily life in the dormitories. Economic problems seen as temporary, political aspects and the general atmosphere associated with it do not take the main place in the memories of the majority of former students.

Keywords. *Zhytomyr Ivan Franko State University, institute, student, everyday life, practice, dormitory, amateur, leisure.*

**Krawczuk S. ŻYCIE CODZIENNE STUDENTÓW ŻYTOMIERSKIEGO
UNIwersYTETU PAŃSTWOWEGO IM. IWANA FRANKI W OKRESIE
SOWIECKIM**

Streszczenie

Celem pracy jest zbadanie kwestii życia codziennego studentów Żytomierskiego Uniwersytetu Państwowego im. Iwana Franki w okresie sowieckim od lat 40. do początku lat 90. **Metodologia** badań obejmuje zarówno ogólne metody naukowe, jak i specjalne metody historyczne, w tym przede wszystkim metodę historii mówionej i historii życia codziennego. **Nowość naukowa** pracy polega na tym, że kwestia życia codziennego studentów Żytomierskiego Uniwersytetu Państwowego im. Iwana Franki nie była przedmiotem specjalnych badań, a jedynie fragmentarycznie rozpatrywana w ogólnych pracach naukowych dotyczących historii tej instytucji edukacyjnej. W związku z tym autor proponuje poszerzenie bazy badawczej w tym obszarze, w tym poprzez osobiście nagrane świadectwa. W wyniku przeprowadzonych badań autor doszedł do **wniosku**, że życie codzienne studentów Żytomierskiego Uniwersytetu Państwowego im. Iwana Franki odzwierciedlało specyfikę społeczno-gospodarczą i kulturową różnych dekad okresu sowieckiego. Pozytywne wspomnienia i bogactwo życia studentów są związane nie tyle ze studiowaniem, co z ich zaangażowaniem w tak zwaną pracę "kulturalną i masową", zaangażowaniem studentów w prace rolnicze i inne prace przemysłowe, znaczną liczbą praktyk pedagogicznych oraz specyfiką codziennego życia w akademikach. Problemy ekonomiczne postrzegane były jako przejściowe, aspekty polityczne i ogólna atmosfera z nimi związana nie zajmują poczesnego miejsca we wspomnieniach zdecydowanej większości byłych studentów.

Słowa kluczowe: *Żytomierski Uniwersytet Państwowy im. Iwana Franki, instytut, student, życie codzienne, praktyka, akademik, hobby artystyczne, czas wolny.*

Статтю надіслано до редколегії 17.08.2023 р.
Статтю рекомендовано до друку 22.09.2023 р.